

Pa Dundagas novada dižgaru pēdām jeb Mūžu dzīvo, mūžu mācies!

„No Talsu pilsātiņa puses nākdami, atrodam kādā meža stūrī lielu akmeņa stabu pie lielceļa, kas nozīmē Dundagas novada robežu. Uzšaujām zirgam, gribēdami Dundagu drīz aizsniegt, bet mums vēl kādas 12 verstis jānobrauc, līdz tur aiztiekam.”

„Jau savās bērnu dienās **dabūju daudz no Dundagas dzirdēt**. Mana aukle un glabātāja, no tā vidus būdama, zināja daudz un dažādas jaukas teikas un stāstiņus no turien izteikt un ziņģēja dažu mīļu un patīkamu dundzenieku ziņģīti.”

Kr.Barons. Dundaga.1862.

Maršruts ved cauri visam novadam, no Valpenes piramīdas dienvidos, līdz Kolkai ziemeļos. Tajā ietvertas mūsu valstī ievērojamu cilvēku dzīves un darba vietas. Maršruts piemērots vēstures izziņai skolēniem un pārējiem, arī lielo autobusu grupām.

Informācija:

1. Dundagas novada tūrisma informācijas centrs, tel. 29444395, 63232293, tic@dundaga.lv, www.visit.dundaga.lv, www.dundaga.lv, www.kolka.lv
2. Dabas aizsardzības pārvaldes Kurzemes reģionālā administrācija Šlīterē, tel. 63286000, www.daba.gov.lv, kurzeme@daba.gov.lv
3. Slīteres bāka, tel. 28385025, andra.ratkevica@daba.gov.lv, www.slitere.lv
4. Kolkasraga apmeklētāju un informācijas centrs, tel. 29149105, kolkacape@inbox.lv, www.kolkasrags.lv

Galvenie maršruta pieturpunkti:

Nr. kartē	Nosaukums	Apraksts	Kontakti
1.	Valpene, piramīda	Vēlākais Latvju Dainu tēvs Krišjānis Barons (1835 – 1923), folklorists, rakstnieks un publicists, uz Valpenes pusmuižu pārceļas 10 g vecumā. Šodien uz Dainu tēva bērnības zemi iespējams palūkoties no iespaidīgas, 9 m augstas laukakmeņu piramīdas galotnes. To pēc dzejnieka I. Ziedoņa ieceres veidojis tēlnieks V. Titāns. Pieminēklis simbolizē Krišjāņa Barona lielo ieguldījumu. Te senāk atradusies Valpenes muižas ēka, kurā Krišjānis ar ģimeni dzīvojis. Akmeņos iekalti ciema māju vārdi.	www.latvia.travel/lv/ap-skates-vieta/valpenes-akmens-kravuma-piramida
2.	«Jumari», saimniecība Valpenē	Netālajās „Jumaru” mājās šodien saimnieko Barona māsas Mades atzara ģimene. Bioloģiskā saimniecība - audzē augļus, ogas (t.sk. krūmmellenes), dārzeņus. Var nobaudīt lauku sētas cienastu, zāļu tējas, atpūsties pie dīķa un dārza kamīna. Saimniece liela tautasdziesmu zinātāja, gatavo zāļu spilventiņus un austas grāmatzīmes.	Tel. 29469425, 26601306, 63243735, ivarstropins@inbox.lv

Nr. kartē	Nosaukums	Apraksts	Kontakti
3.	Kubalu skola – muzejs	Ilggadējs Kubalu skolas ilggadīgs saimnieks un skolotājs - Ernests Dinsbergs (1816 – 1902) - populārākais latviešu autors 19.gs.vidū, tulkojis, pārstrādājis un sarakstījis vairāk kā 100 grāmatu. Daudzkārt bijis ceļa sākējs: pirmais latviešu enciklopēdistis, sarakstījis pirmo grāmatu par etnogrāfiju (1878), pirmo dabas zinību grāmatu (1862), pirmo oriģinālo latviešu lugu (1862) u.c. Šodien skolā ir muzejs. Ēka ir valstī senākais saglabājies koka guļbūves skolas nams. Apmeklējot muzeju var iejusties tā laika skolēna ādā, te savulaik gudrībās pieņēmiem arī Krišjānis Barons . Pastaigu takas.	Tel. 63254335, 26332238, kubalmuz@dundaga.lv , www.kubalmuz.lv
4.	Dundagas Dakterleja	Juris Bārs (1808 – 1879) - viens no pirmajiem latviešu ārstiem, pirmais latviešu valodnieks. Bez Jura Bāra veiktās valodas reformas šodien grūti iztēloties mūsu valodas lietošanu. Strādājis arī Dundagas doktorātā. Dundagas centrā kopā ar vides gidu izstaigā cauri Dakterlejas 200 gadiem!	
5.	Dundagas pils un parks	Lielākā pils Ziemeļkurzemē, no 13.gs., divas reizes nodegusi un vairākkārt pārbūvēta. Mūsdienās - svētku, kāzu svinību, ekskursiju, vietējo gardumu degustāciju, ērtu un lētu naktsmītņu vieta. Annas Sibillas (dz. Ostenzakena), 17.gs. vidus, laikā Dundagas pilī veiktas plašas izmaiņas - blakus vārtu tornim uzcelta kapela, bet pats tornis pārveidots par barokālas formas zvanu torni, nojaukta nocietinājuma siena starp pili un priekšpili. Ierīkota osta Sīkragā, jūrmalas ciemos uzsākta kuģu būvniecība. Dundagas pils mūsdienu izskatu joprojām nosaka Annas Sibillas laika vērienīgie pārveidojumi. Arvids Blumentāls (1925 – 2006) īpašā, savdabīgā veidā popularizējis Latvijas un Dundagas vārdu pasaulē: pazīstams kā krokodilu Harijs. Blumentāla vaska figūra atrodas Tiso kundzes muzejā Londonā, viņa pašrocīgi raktā ala Austrālijā iekļauta <i>Lonely Planet</i> ceļvedī. Dundagas centrā šodien zobus rāda betona krokodila milzis, bet pilī aplūkojama izstāde „Krokodilu ligzda” Dzimtā mājvieta „Būdeni” atrodas netālu no Kubalu skolas-muzeja. Pils ekspozīciju zālē apskatāmas Jāņa Strupuļa veidotās Jura Bāra, Krišjāņa Barona u.c. medaļas.	www.dundaga.lv pils@dundaga.lv Tel. 63237860, 29478393, 29444395 (ekskursijas)
6.	Dundagas luterāņu baznīca	Celta 1766. g., līdz ar to arī šodien skatāmā baznīcas iekārta - altāra retabls, kancele un krucifikss. Jāņa Rozentāla altārglezna "Lieldienu rīts" (1912.) un 1859.gadā latviešu zemnieka Anša Dinsberga būvētās ērģeles un Kārļa Ulmaņa 1936.gadā dāvētā viesu grāmata ar viņa ierakstu. Ansis Dinsbergs (1817 – 1893) - pirmais latviešu zemnieks – ērģelbūvētājs. Viņa uzbūvētās ērģeles joprojām sulīgi skan. Šīs ir vienīgās saglabājušās Dinsberga no jauna būvētās ērģeles. Greznais, zemnieciskā barokā veidotais prospekts un apbūve darināta reizē ar ērģelēm.	Tel. 29444395, tic@dundaga.lv
7.	Baron` bōgans	Barona veloaplis: 30 km kultūrvēstures un dabas velomaršruts ap Dundagu, ietverot arī Kr. Baronam nozīmīgas vietas.	Tel. 29444395, tic@dundaga.lv
8.	„Rīgzemes”	Cirstu ciema Rīgzemēs, senā Baltijas ledusezera krastā dzimis Fricis Adamovičs (1863 – 1933) - literāts un pedagogs, mācību grāmatu autors, cittautu literatūras tulkotājs, dzimtā novada pētnieks, Šekspīra 9 lugu un sonetu tulkotājs. Viens no labāko atdzejošanas tradīciju nodibinātājiem latviešu literatūrā. Skolojis arī Vili Plūdonu. Pie mājām aug otrais dižākais starp ozoliem Baltijā – Rīgzemju ozols , kā arī iespaidīgi zviedru pīlādža eksemplāri.	

Nr. kartē	Nosaukums	Apraksts	Kontakti
9.	Skatu tornis pie Zilo kalnu kraujas Šlīterē	Zilo kalnu kraujas piekāvē „Cepeļlejās” dzimis Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris Jānis Dreiberģs (1854 – 1932) - cilvēks, kuram Latvijas pirmo Dziesmu svētku ievadījumā Rīgas Latviešu biedrības pārpildītajā zālē uzticēja sniegt pirmatskaņojumu — Baumaņu Kārļa «Dievs, svētī Latviju!». Arī skolotājs Kubalu skolā. Senāk pie „Cepeļlejām” mežā cirta kokus un no priežu celmiem tecināja darvu „Dundagas - Zeppela darvdedzis”. Konusveida krāsni salikuši celmus, aizmūrējuši un kurinājuši. Darva tecējusi laukā pa trim renītēm. Uz Cepeļleju pēc darvas brauca visu ciemu zvejnieki. Ar to darvoja laivas. Koka ogles pārdeva vietējiem kalējiem.	
10.	Lībiešu tautas nams Mazirbē	Lībiešu tautas nams uzcelts 1939.gadā «ar savas tēvzemes Latvijas un ar savu radu tautu somu, igauņu un ungāru palīdzību». Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis. Līvu savienība namu atguva savā īpašumā 2000.g. Kopš 1989.g. ik gadu augusta pirmajā sestdienā te notiek vērienīgi lībiešu svētki. Namā iekārtota etnogrāfiskā istaba, izstādes. Kārlis Stalte (1870 – 1947) - lielākais lībiešu dzejnieks, viens no Līvu savienības dibinātājiem, laikraksta „Līvli” redaktors, pārtulkojis lībiešu valodā Jauno Derību. Lībiešu himnas „Min izamā” vārdu autors. Dzimis Mazirbes „Kēsteros” Mārtiņš Lepste (1881-1958) - vienīgais lībiešu valodas skolotājs visos lībiešu jūrmalciemos. Savulaik braukājis pa ciemiem ar zirdziņu, mācīdams lībiešu valodu.	Tel. 29463028, 20383578, egaars@inbox.lv , www.kolka.lv www.livones.net
11.	Jūrskola Mazirbē	Krišjāņa Valdemāra dibinātās bij. jūrskolas ēka Mazirbē - celta 1893.g., jūrskola no 1894. līdz 1914.g., kad to pārcēla uz Tērbatu. Mazirbes pamatskola no 1924.g. Pēc otrā pasaules kara – PSRS robežapsardzības karaspēka bāze. Tagad privātipašums. Šodien netālu pie jūras – stāvlaukums ar stenda informāciju	
12.	Košragas	Didriķis Volganskis (1884 – 1968) - lībiešu sabiedriskais un kultūras darbinieks, laivu būvētājs, viens no Līvu savienības dibinātājiem un priekšsēdētājiem. Cēlis un dzīvojis <u>Nuorpedagu mājās Košragā</u> . Mājas šodien ietilpst Valsts nozīmes <u>kultūras pieminekļa</u> „Košraga zvejnieku ciems” teritorijā. 1932.g. organizējis ostas izbūvi Košragā. 1938.g. ar viņa līdzdalību izbūvēts mols mudas (jūras mēslu) vākšanai.	
13.	Vaide	Edgars Hausmanis (1925) - Triju zvaigžņu ordeņa kavalieris, ilggadējs mežsargs. Vaides ciema „Purvziēdu” saimnieks izveidojis daudzveidīgu meža dzīvnieku ragu kolekciju un dabas aizsardzības ekspozīciju, kas ir tūristu iecienīta un labi apmeklēta. Saimniecībā saglabāta arī lībiešu sētām raksturīgā žogu sistēma. Alfonss Bertholds (1910 – 1993) - lībiešu teicējs, dzejnieks - dzīvojis Vaides „Lāžos” - netālu no Ragu muzeja. Blakus sētai šodien skatāms jūrmalas apstākļiem neparasti dzižs un īpatnējs – Lāžu dvīņozols, tam veltīts dzejnieka dzejolis <i>Tām</i> (Ozols). 1920.gados „Lāžos” darbojās pagasta 1.pakāpes pamatskola, kurā lībiešu valodu mācīja Mārtiņš Lepste. Pie „Lāžiem” bijusi arī Vaides kuģu būves vieta.	Tel. 29395624, http://viesunamiem.lv/purvziedi

Nr. kartē	Nosaukums	Apraksts	Kontakti
14.	Kolkasrags	Krišjāņa Valdemāra (1825 – 1891) izskaitļotā Eiropas centra (Eiropas sirds) akmens un Valdemāram veltīts stends. Latvijas jūrniecības tēvs, ievērojamākais jūrniecības speciālists Krievijā 19.gs. Valdemāra sapņi, idejas un neatlaidīgs darbs piepildījās jūrskolu izveidē un vairāk kā 500 staltos buriniekos, un brīvās, neatkarīgās Latvijas valsts piedzimšanā. Cilvēks bez lielības un iedomības, kurš palika uzticīgs savai tautai. Paliekas no Annas Sibillas laika bākas vēl šodien skatāmas Kolkasragā.	Tel. 29149105, kolkacape@inbox.lv , www.kolkasrags.lv
15.	Kolkas līvu centrs „Kūolka”	Seno Kolkas iedzīvotāju sadzīves priekšmetu kolekcija. Šeit iespējams noskatīties videofilmas, klausīties lībiešu valodas ierakstus, tuvāk iepazīt lībiešu kultūru un paražas. Videofilmas „Burinieku gadsimts” (2009) demonstrācija. Kārlis Bernšteins (1881-1961) - lībietis, ilggadējs Kolkas skolas pārzinis un skolotājs, kultūras dzīves vadītājs, zvejnieku biedrības sekretārs. Stāsti un fotogrāfijas. Hilda Grīva (dz. Cerbaha) (1910 – 1984) - lībiešu mūziķe, diriģente, lībiešu ansambļa „Kāndla” dibinātāja. Dzimusi Sīkraga „Klāvos”. Kolkas lībiešu centrā dzirdami mūziķes balss ieraksti. Nika Šūbergs (1833 – 1884) - jaunlībietis, Lībiešu dumpja vadītājs, kad 1859. g. 10. novembrī Dundagas muižnieks Teodors Ostenzakens paziņoja, ka klausas būs lielākas un saimniekam, kas līgumu neparakstīs būs no savām sētām jāizvācas. Jūrmalas saimnieki saskatīja šajā lietā lielu netaisnību, viņi par savu pārstāvi izvēlēja Niku Šūbergu un vēl trīs vecos saimniekus, lai tie sagatavotu sūdzību un dotos pie Baltijas ģenerālgubernatora A. Suvorova. ... Savas sētas zaudēja sūdzības iesniedzēji un tie, kas barona noteikumus nepieņēma. 1862. g. ap 35% Dundagas jūrmalas mājām mainījās saimnieki ... Šūbergs, pēc Valdemāra ierosinājuma, mēģina arī dibināt kuģu būves kooperatīvu un par šādu rīcību 1863. gadā atkal nokļūst cietumā.	Tel. 25902280, 29198596 www.kolka.lv www.livones.net

Pārējie maršrutā pieejamie tūrisma piedāvājumi apskatāmi www.visit.dundaga.lv, vai pievienotajā kartē. Turpat arī naktsmītnes.

Vietējie gidi:

Gids	Raksturojums	Kontakti
INA BRAUNA	Ilggadēja Slīteres nacionālā parka dabas pētniece, pieredzējusi dabas gide. Piedāvā ekskursijas visā novadā, Dundagā un Ziemeļkurzemē - latviešu, angļu, krievu val.	Tel. 28861445 e-pasts: inabrauna@inbox.lv
VILNIS SKUJA	Viens no pieredzējušākajiem dabas pētniekiem Latvijā piedāvā ekskursijas pa Slīteres nacionālo parku. Kopš 1980. g. darbojas kā ornitologs, daudzus gadus veltot kraukļu pētniecībai. Vēlāk pievērsies zīdītājdzīvnieku, abinieku un rāpuļu pētniecībai. Bioloģijas maģistrs. Valodas: latviešu, angļu, krievu	Tel. 29365230 e-pasts: vilnis.skuja@daba.gov.lv
EDGARS MILLERS	Ekskursijas pa Lībiešu krastu. Interesē apkārtējā vide un procesi tajā, lībiešu kultūra un vēsture. Darbojas Lībiešu savienībā. Vides inženierzinātņu maģistrs. Latviešu, krievu, vācu val.	Tel. 29463028 e-pasts: egaars@inbox.lv
VERONIKA MILLERE	Ekskursijas pa lībiešu krastu. Latviešu valodas, literatūras un vēstures skolotāja, mācījusi arī ekoloģiju, strādā Mazirbes internātskolā. Interesē līvu kultūrvēsture, kā arī procesi dabā. Latviešu, krievu val.	Tel. 20383578 e-pasts: nonika27@inbox.lv
AINA PŪLIŅA	Ilggadēja gide Dundagas pilī, Dundagā, agrāk arī Slīteres nacionālajā parkā. Valodas: latviešu, vācu, krievu.	Tel. 28697226 e-pasts: tic@dundaga.lv